

KOŽNE VZBRSTI (EFLORESCENCE)

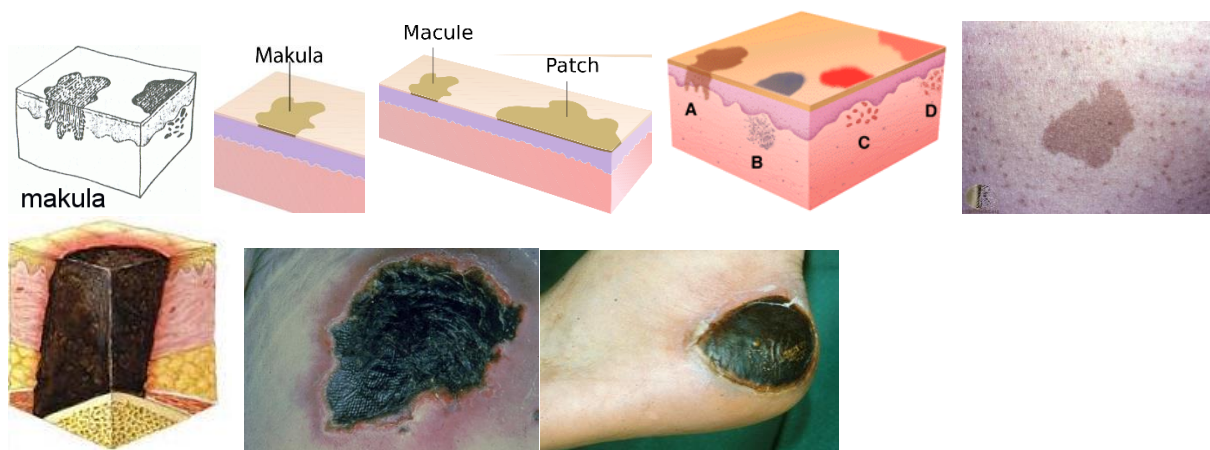
Eflorescence (spremembe na koži) delimo na več načinov:

- **Primarne** (nastanejo na predhodno nespremenjeni koži) / **sekundarne** (na predhodno spremenjeni)
  - **lokalizirane** / **generalizirane**
  - **monomorfne** (vse spremembe so enake)
polimorfne (eflorescence so različne že od svojega nastanka)
pseudopolimorfne (so ob nastanku vse enake, a ne nastajajo enakomerno - so v različnih stadijih)
  - eflorescence
    - **v nivoju** (**ravni**) **kože** - ne moremo zatipati
    - **nad nivojem** (**ravnjo**) **kože** - zatipamo
    - **pod nivojem** (**ravnjo**) **kože** - že opazimo nek defekt
- so vzbrsti na koži, ki nas pripeljejo do diagnoze.

V NIVOJU

MAKULA – samo barva kože je spremenjena, nivo je enak koži (npr. rdečina)

ESHARA – spremenjena barva, relief (mehanska poškodba tkiva, opekline ipd. nato se zaraste)

VZROKI za makule (lise)

RDEČA – hiperemija (je povečana količina krvi v žilah; kapilare so plovila pod kožo; aktivna hiperemija -ker pride do vazodilatacije, razširitve žil; pasivna hiperemija –ker pride do eksudacije krvne plazme in zastoja krvi; povečan pritisk → izgine rdečina; preverimo tudi z objektivnim stekelcem)

teleangiektazija oz. retikularne vene (žilice so širše kot običajno)

ekstravazacija krvi (purpurna) – tipična v/nad nivojem kože, rdeče pikice, na dotik ne moremo iztisnit)

MODRA – cianoza (zaradi povečane vsebnosti deoksigeniranega hemoglobina v krvi)

hematom (udarec, poči žila, krvavitev v podkožju -1.rdeča, vijola, modra, zelena, rumena)

melanin v dermisu (različne bolezni); globoko v dermisu → modrikasta barva (modri nevus)

RJAVA – melanom

hemosiderin (infuzija železa intravenozno pri slabokrvnih → če gre v podkožje → temno

pigmentiran madež. Fe vezano na hem/ čisto Fe fagocitirajo makrofagi – stalna obarvanost, kot tattoo – ne gre stran)

BELA – anemija (slabokrvnost)

odsotnost pigmenta

pseudolevkoderma (hipopigmentacija po vnetjih, na mestih poškodb, operativnih rezov, opeklin, krioterapij, raznih boleznih ...)

spazem žil

hipopigmentacija (nastane npr. po poškodbi, pogosteje jeseni)

RUMENA – niso tako pogosti

karoteni (pigmenti v agrumih/korenčku → obarva rumeno) – ↓vnos → izgine samo)

lipidi (npr. previsok nivo maščob v krvi → ksantelazme - na notr. str. vek)

bele pigmentacije

MEŠANO - tattooji (zelena, modra, ...)

ČRNA, SIVA – melanin

arzen, srebro, katran, antralin

PRIMERI BOLEZNI

SOLARNI DERMATITIS: zaradi premočnega sončenja, izpostavljanja UVB žarkom.

Prisotna je rdečina, pod pritiskom se razbarva, koža peče ...

LENTIGO MALIGNA: 'melanoma in situ, ker je nepravilne oblike, različno obarvano, prisotni so 'otočki'; sprva so nenevarni, lahko pa se razvije rak...

VITILIGO: je reverzibilno stanje, lahko se popolnoma repigmentira, je avtoimunska bolezen, hitrejše okreva nje pri mlajših. Pozorni morajo biti na soncu – hitre sončne opekline z mehurji na neobarvanih mestih - potrebni so visoki zaščitni faktorji (50)

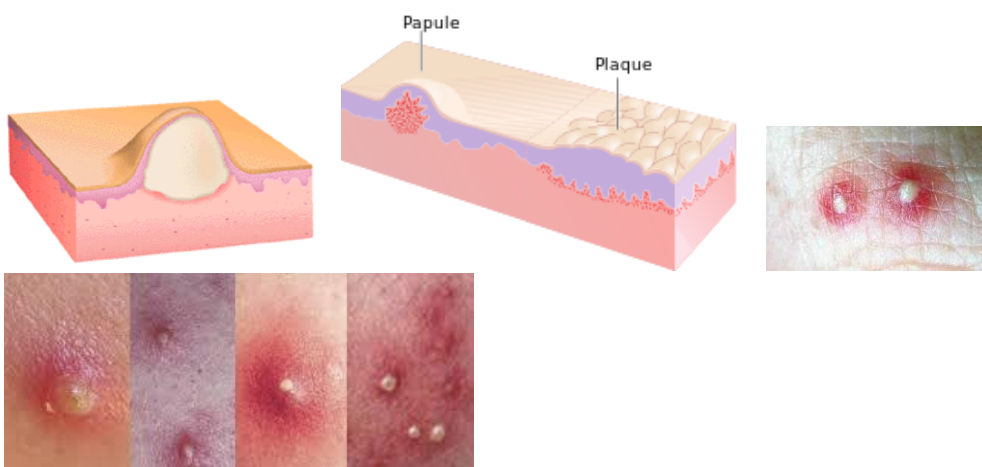
NAD NIVOJEM (najpogostejši)

PAPULA ali BUNČICA: histološko izboklina s celičnim vnetnim infiltratom do velikosti 1 cm

→ združujejo se v PLOŠČE (PLAKE)

EPIDERMALNI NEVUS zadebelitev, sprememba barve, lahko več pigmenta

URTIKA kot pri urtikariji (koprivnici) – ni vnetni celični filtrat, ampak zaradi vazodilatacije edemska tekočina

PRIMERI BOLEZNI

URTICARIA je alergijska bolezen po 1. tipu alergij. Lahko je nevarna, v primeru nabrekanja notranjih tkiv (nevaren je angioedem – obraz, najbolj pa otekanje žrela). 4 stopnje – v 4. pride lahko do anafilaktičnega šoka (fatalno).

Razl. oblike, velikosti, nesimetrična, traja samo 24 ur, na 1 mestu izzveni (brez rezidualnih sprememb, restitucija? premestitev), se pojavi na drugem mestu.

EPIDERMALNI NEVUS (prirojen; lahko tudi kasneje) → je bolj estetska težava, težko pa se odstranjuje!

ILVEN (inflammatory linear verrucous epidermal naevus) je ena vrsta tega, zglada podobno kot ihenstiatitis ?? psoriazi je tudi podoben? → moremo ločit!

AKNE: mešanica papil, komedoni (odprti so črne pikice), 2°okužba povzroči gnojne vezikule (pustule)

KONTAKTNI ALERGIJSKI DERMATITIS pogost kontaktni alergen je antibiotik (ospen). med drugim so prisotne papile, ki se združujejo v plake, nad nivojem kože. 2°eflorescence: zaradi praskanja, srbenja (erozije, spraskano); ni ostra meja. Več eflorescenc hkrati – polimorfna žarišča. Ekcem/alergija je tipično polimorfno žarišče (mehurčki, luske (skvami), itd.) + atopični dermatitis

PERIORALNI STERIODNI DERMATITIS: samo 1 vrsta eflorescenc (obraz) →

GARJE: papule v parih, roščki med njima, močno srbenje, predvsem ponoči. Nodusi -to je reakcija na iztrebke; Nastanejo čez daljši čas okužbe. Dolga inkubacija – 2 meseca; Zdravi se vse kontakte, neglede na klinično sliko. OTROCI – razvijejo, namesto papul, vezikule (mehurčke) z okolnim edemom. Odrasli: nimajo po dlaneh, podplatih, lasišču, obrazu: Pri otrocih pa so simptomi lahko povsod!

LICHEN RUBER PLANUS: rdeči 'lišaji'; vzrok nejasen; okužbe (kronične – hepatitis B, C), zdravila...pogosto pa ne najdemo razloga. Drobne poligonalne rožnate papule z voskastim sijajem! Združujejo se tudi v plake. Lokalizirane ali generalizirane (so povsod); + v ustih ne pozna

ERITEMA MULTIFORME: sprememba na koži je podobna tarči za lokostrelstvo (tarča, kokarda, iris = drugo ime), ni papula! Vztraja na istem mestu ves čas. Tipična klinična slika, zdravila, okužbe s simpleks tip 1 moramo izključiti (?).

Najtežja oblika: Stevens Johnsonov sindrom → intenzivna terapija

PUSTULE ko se okoli izvodila dlak nabere gnoj

NODUS epidermalna cista, melanocitni nevus – compound (so premreženi v epidermisu in dermisu)

PRIMERI BOLEZNI

ACNE STERIODICA: zaradi sistemskega uživanja steroidov (kortikosteroidi? + bodybuilderji), akne na prsih, hrbtu

ACNE NEONATORUM: dobi otrok akne, od matere dobi androgene hormone → akne, vnetje, v nekaj mesecih izloči hormone iz telesa in akne izginejo

EPIDERMALNA CISTA: izvodilo dlake se zamaši, gnoj itd. vnetje; operativni poseg → odstranit se mora tudi kapsulo, sicer se ponovi

MELANOCITNI DERMO-EPIDERMALNI NEVUS: totalna ekscizija, lahko naredimo tudi dermatološko ...?
Problemi z laserji, da poškodujejo tkivo, po histoloških testih kažejo znake malignosti, pa niso maligni

MEHURJI

SUBEPIDERMALNE BULE: (bulozni pemfigoid)- debel mehur?

SUBKORNEALNE BULE: impetigo contagiosa – zelo tanek pokrov

INTRADERMALNE BULE: ekcem, pemfigus, vulgaris

PRIMERI BOLEZNI

BULOZNI PEMFIGUS: življenjsko nevarna; terapija je doživljenjska; citostatiki

BULOZNI PEMFIGOID: v starejših letih, bolj konzervativno zdravljenje

PEMFIGUS VULGARIS: bolezen mlajših, resna, doživljenjsko obolenje, zdravljenje s citostatiki, kortikosteroidi, možna je smrt zaradi 2°okužbe

IMPETIGO CONTAGIOSA: okoli ust, razl. razvojne faze iste eflorescence – vezikule; mehurčki, kriste, erozije. Za otroke → vstopno mesto je poškodba na koži, bakterije so v ustih, pogosta okužba pri otrocih!

LIHENIFICIRAN PLAK kronično dogajanje v koži, dolgotrajno drgnjenje kože, izbočenje kože, kožna risba je izražena, suha, razpokana

KRUSTA rumenkaste ali vijolično/rdeče barve

PRIMERI BOLEZNI

ATOPIJSKI DERMATITIS: tudi kriste, ekscoriacije; alergija

ERITEMATOSKVAMOZNI PLAK značilno za luskavico, zelo zadebeljen epidermis, tudi stratum corneum - zadebeljene, srebrne luske

PITIRUAZIFORMNO LUŠČENJE: drobno luščenje

PRIMERI BOLEZNI

PSORIASIS VULGARIS:

PITYRIASIS ROSEA: plak z drobnim luščenjem (drobne luske), kot bi posipali z drobtinicami. Ni nalezljivo, izgine, ampak srbí.

Začne se s 1° žariščem, ki je največje (herald patch)

ZIMSKI EKCEM: nespecifično draženje, suha koža, neostra meja, hipopigmentacije (pseudolevkoderma?) ...nega kože!

KETALNI CELIČNI LIMFOM:

ICHTYOSIS VULGARIS:

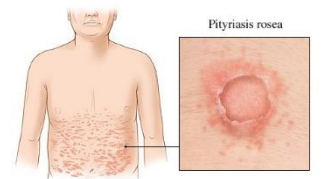
CUTIS SENILIS: zaradi zmanjšane izločanja maščob, luščenje, suha koža ...nega!

POD NIVOJEM

EROZIJA: ne poškoduje bazalne membrane, se zacelijo, brez rezidualov na koži

EKSKORIACIJA: zaradi srbeža kože, praskanja

ULCERACIJA: ali razjeda je globlje, poškoduje tudi bazalno membrano, brazgotina – manj

prekravljeni, nima vlaken, je bolj vulnerabilno tkivo - občutljivo za poškodbe
FIGURA: razpoke (povrhnja plast stopala) – lahko sega v dermis. Peče, krvavi lahko.

VRSTE GOLENJIH RAZJED

VENSKÉ RAZJEDE (epidermis + dermis → se celi z brazgotino)

MEŠANE RAZJEDE

RAZJEDE OSTALE GENEZE

BRAZGOTINE

HIPERTROFIČNE (nad nivojem kože; vezivo v dermisu, ki se celi, potiska epidermis navzgor)

ATROFIČNE (pod nivojem kože)

PRIMERI BOLEZNI

ACNE EXCORIEE (atrofične brazgotine, nastanejo s praskanjem navadnih aken; malo pobledijo, brazgotine pa ostanejo za vedno; pogosto pri mladih ženskah)

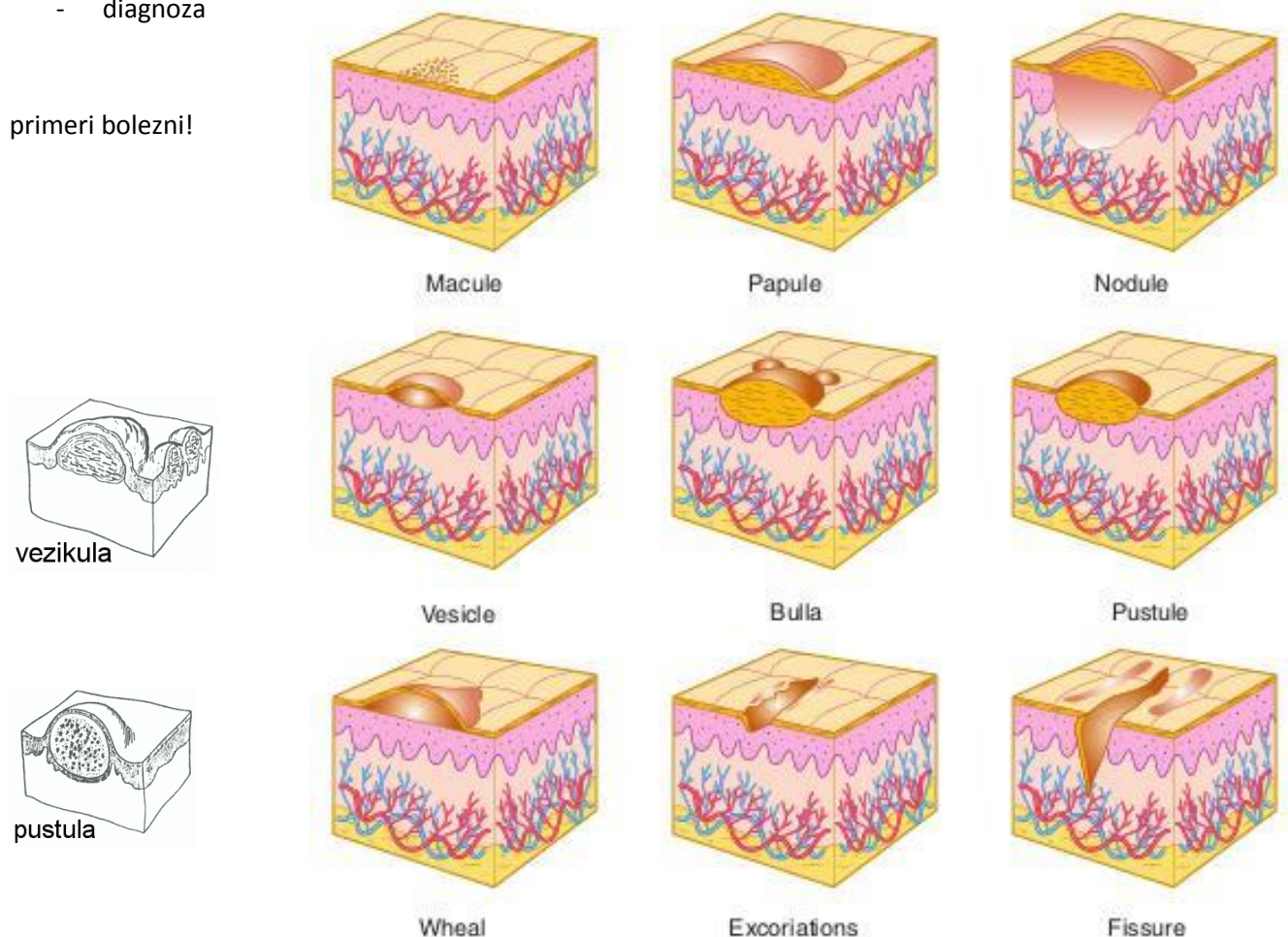
HEMOIDNE BRAZGOTINE (nastanejo na vseh benignih poškodbah kože)

HIPERTROFIČNE BRAZGOTINE (KELUIDI; nenormalno zraščanje veziva, neidealno celjenje ran)

SEMINAR- opredeljevanje eflorescence:

- opredelimo glede na nivo kože
- barva
- omejenost
- velikost
- razporeditev
- diagnoza

primeri bolezni!

VZBRSTI [eflorescence]

V RAVNI KOŽE

MAKULA	Lisa, ki se od kože razlikuje le po barvi
ERITEM	»Rdeča makula«; nastane zaradi razširjenih kapilar in izstopanja eritrocitov v okolico kapilar
ESHARA	»Suha nekroza«; črn, ostro omejen del kože zaradi motenega arterijskega obtoka ali kemičnih/električnih opeklin

NAD NIVOJEM KOŽE

KERATOZA	Zadebelitev rožene plasti, navadno zaradi dolgotrajnejšega pritiska ali pri nekaterih dednih boleznih
LEVKOKERATOZA	Zadebeljena rožena plast na sluznicah
PAPULA	Trda vzbrst < 1 cm, zaradi akantozе, ali kopičenja celic v papilarni plasti dermisa
PLAK	Večja papula > 1 cm
TUBER	Večja papula s polkrožnim obrisom
FIMA	Gomolj; večja gomoljasta vzbrst; ob vneticah najdemo tudi teleangiektazije in razraščanje fibroblastov
TUMOR	Večja eflorescenca zaradi razraščanja benignih ali malignih celic dermisa ali epidermisa
URTIKA	Ploščata, na dotik mehka vzbrst, ki se pojavi hitro in po nekaj dneh izgine; močno srbi.
EKSUDATIVNI ERITEM	Oblika tarče z dvignjenim središčem, okoli katerega sta dva rožnata kolobarja
VEZIKULA	Ločimo epidermalne intraepidermalne in subkornealne mehurčke, lahko napolnjene s hemoragično vsebino [ali pa tudi ne]
BULA	Večja vezikula
PUSTULA	Lahko primarni gnojen mehurček ali pa sekundarno inficirana vezikula
CISTA	Votla vzbrst, izpolnjena s tekočo, poltekočo ali trdo vsebino; razporejena je v dermisu, sega pa lahko tudi v epidermis in podkožje; je okrogla, znotraj jo pokriva epitel.
SKVAMA	Nastane zaradi nepravilne keratinizacije ločimo drobne in debele [lamelozne]
KRASTA	Posušen sekret [kri, gnoj, vnetni eksudat], ki običajno pokriva erozije in ulceracije
MEMBRANA	Obloga, ki večinoma nastane po vnetju na površini sluznic

VZBRSTI POD RAVNIJO KOŽE

RAGADA	Razpoka v koži, ki nastane zaradi zmanjšane razteznosti kože; navadno sega do dermoepidermalne meje
FISURA	Ragada v sluznici
DUKTUL	Rovček; droben kanalček v roženi plasti, značilen za bolnike s skabiesom
EKSKORIACIJA	Praska; plitev defekt zaradi praskanja, ki ne sega prek dermoepidermalne meje
EROZIJA	Plitev defekt, ki sega do dermoepidermalne meje, ki nastane zaradi poškodbenega vzroka, načeloma ima vlažno dno
ULKUS	Razjeda; defekt kože, ki sega v dermis in globlje
FISTULA	Defekt v obliki cevke na mestih izcedka iz žarišča, ki leži globlje pod kožo
SINUS	Votlina v koži, podkožju ali globlje, v kateri se nahaja gnoj; pogosto je s fistulo povezan s površino kože
NODUS	Dermalni proces; pri palpaciji čutimo trden odpor v globini, kožna površina pa ni spremenjena
ABSCES	Velika količina gnoja, ki nastane med vnetjem v tkivu

DRUGE SPREMEMBE NA KOŽI

ATROFIJA	Stanjšanje vseh ali nekaterih plasti kože; vidimo izravnano dermoepidermalno mejo
BRAGOTINA	Posledica poškodbe ali predhodnega vnetja; normalno tkivo nadomesti vezivo, ki je histološko manj funkcionalno; navadno so nekoliko vgreznjene ali pa hipertrofične
SKLEROZA	Neelastična trda koža
EKSANTEM	Pojav številnih vzbrst, ki so difuzno razporejena po različnih predelih kože; pojavljajo se zaradi hematogenega ali limfogenega širjenja povzročiteljev ali antigenov

OPISOVANJE VZBRSTI

OBLIKA	Okrogla, ovalna, poligonalna, nepravilna, kolobarjasta...
ŠTEVILO	Solitarne, multiple
VELIKOST	Najbolje v mm ali cm
BARVA	
OMEJITEV	Ostra, nejasna
ČVRSTOST	Čvrsta, mehka
LOKALIZACIJA	Pomembno pri nekaterih boleznih s tipičnimi predilekcijskimi mesti
RAZPOREDITEV	Diseminirane [razpršene], grupirane, v obliki kolobarjev, krogov
EVOLUCIJA	Opišemo razvoj lezije

HISTOLOŠKA DIAGNOSTIKA

AKANTOZA	Epidermis je širši kot običajno
ATROFIJA	Epidermis je tanjši kot običajno
SPONGIOZA	Medcelični edem v epidermisu
AKANTOLIZA	Prisotnost mehurčkov zaradi okvare dezmosomov [epidermalni, subepidermalni, subkornealni]
ORTOKERATOZA	Normalno širok stratum corneum
HIPERKERATOZA	Preveč širok stratum corneum
PARAKERATOZA	V stratum corneum vidimo ostanke jeder
DISKERATOZA	Prezgodnje oroženevanje
VNETNI INFILTRAT	Prisotnost vnetic v dermisu ali okoli žil

POMOŽNI DIAGNOSTIČNI POSTOPKI

VITROPRESIJA	Omogoča boljšo razpoznavo eflorescence	Na kožo pritisnemo z objektnim stekelcem, zaradi pritiska se izpraznijo kapilare papilarnega spleta dermisa.
POSKUS S SONDO	Ugotavljamo občutljivost in čvrstost vzbrsti pri TBC	Če z rahlim pritiskom sonda prodre v tkivo je spodaj lahko TBC nekroza
STRGANJE KOŽNE POVRŠINE		Pri mikozah, psoriazi, hiperkeratozah...
DERMOGRAFIEM	Za diagnozo urtikarije in atopijskega dermatitisa	S koničastim predmetom potegnemo po koži; normalno nastane rdeča progga; pri atopijskem dermatitisu je progga bela, pri urtikariji pa nastanejo na mestu potega urtikarije
AUSPITZOV FENOMEN	Pri psoriazi	Ko odstranimo luske vidimo spodaj pikčaste krvavitve
KÖBNER FENOMEN	Pri psoriazi ali lichen ruber planus	Ko pritiskamo na neko mesto na koži, se tam pojavijo za bolezen značilne spremembe
FENOMEN NIKOLSKI	Pri pemfigus vulgaris in morbus Lyell	Če pritiskamo na kožo, se tam pojavi mehurček, če pritiskamo na mehurček, se ta razširi